Crăciunul copilăriei mele

Sevastița DIMA

Iată-ne și în preajma Crăciunului, tot în Curcani, pe malul stâng al Argeșului, nu departe de bătrâna noastră Dunăre.

Mă văd, parcă eri eram copil în satul meu natal, îngropat sub săpezi iarna, uneori până pe la jumătatea ferestrelor.

Erau troienii așa de mari?. . Ori poate eu eram prea mică?. . Se poate și una, se poate și alta!. . Dar parcă totuși erau mari troienii. Si ce strașnic sufla Crivățul. Imi plăcea să privesc cum cad fulgii de zăpadă, sburând în toate direcțiile, vâltoriți de Crivățul turbat. Priveam în sus până mi se întuneca privirea, amețeam sub beția dansului lor. Este minunat să reușești să pătrunzi cu privirea cât mai adânc printre ei, cât mai sus spre bolta cenușie. Se formează un sul strălucitor de alb în continuă mișcare, care te fascinează.

Veneam într'o goană dela școală, îmi asvârleam ghiozdanul, o traistă din tort cu două bride, pe prispă și alergam să fiu prima în vale la Olteanu, la derdeluș. Valea lui Olteanu era raiul copiilor din împrejurimi în timpul iernii. Fusese pe vremuri un loc de casă, dar când s'a asfaltat șoseaua, s'a înălțat așa de mult terasamentul, încât în porțiunea aceea a rămas o vale destul de adâncă, improrie vreunei construcții.

Seara aruncam câteva găleți de apă, care până dimineața îngheța ca oglinda și apăreau cinci-șase derdelușuri de-ți era mai mare dragul.

Zburau săniuțele ca vântul și ca gândul cu noi. Valea răsuna de chiotele și de râsetele noastre, ba uneori chiar și de plânsetele unora dintre noi. Ciocnirile sau răsturnările erau inevitabile, mai ales că uneori ne mai apărea în cale câte-o buturugă nepoftită a vreunui fost salcâm.

Eram înghețați și uzi până la piele dar nimeni nu era mai fericit decât noi. Că acasă ne smiorcăiam de înghețați și obosiți ce eram, motiv pentru care încercam să ne înduioșem părinții, doar, doar scăpam de lecții, era altceva. Mâinile înghețate, picioarele sloi, de nas nu mai vorbim în ce hal se prezenta, cum să-ți mai feci lecțiile?

Si bunica a tot știutoare ne mai băga și cu picioarele și mâinile într'un lighean cu apă rece, că, zicea dânsa, așa nu ne vor înjunghia când se vor desgheța. Bine că nu ne băga și nasul.

Dar iarna copilăriei mele avea atâtea bucurii, încât aceste mici neajunsuri nici nu le simțeam. Si mai ales, iarna venea totdeauna aducând cu ea minunatul Crăciun, cu frumoasele și multiplele noastre datini strămoșești. Erau multe și care mai de care mai frumoase. Asteptam cu nerăbdare vacanța Crăciunului, Si iat-o, a sosit. Este ultima zi de școală! Ce freamăt, ce gălăgie pe uliță! Trebuiau multe puse la cale: cu cine să fim în ceata de Moș Ajun și câți să fim!? Poate mai mulți ca să ne apărăm de cei mari care încercau uneori să ne fure nucile și covrigii! Poate mai puțini să fim siguri că ne primește gazda când o vom anunța câți suntem! Erau probleme de care ne loveam în fiecare an și care totuși în fiecare an ne puneau în încurcătură. Deasemeni, toată ceata trebuia să doarmă la un loc. Altă problemă; care din părinți ne va primi să dormim până la douăsprezece noaptea, când urma să plecăm cu colinda.

Să dormim era un fel de a spune, că nimeni nu închidea un ochi până la plecare. Cetele se întocmeau în general cam din cinci, șase ori șapte copii, pe care gazda de dormit, unul din părinții noștri, trebuia să ne culce împreună deacurmezișul patului ori pe jos. O cameră era la dispoziția noastră unde ne chihoteam jumătate din noapte, așteptând cu nerăbdare să auzim primul "Bună dimineața la Moș Ajun", strigat de unii din cei mai mari, ca să avem motiv să sărim cât mai repede în sus și să cerem să plecăm cu colinda, să nu pierdem din timp. Toți ne culcam cât mai îmbrăcați posibil, ca să fim cât mai repede gata de plecare.

Odată ieșiți din casă, deseori în gerul sau viscolul de afară, toată lumea și zăpada era a noastră. Fiecare aveam o traistă legată cu o ață de gât și câte un ciomag în mână. Cu cât era ciomagul mai mare cu atât păreai mai curajos. Totdeauna am avut printre cele mai frumoase bețe, pe care tata ni le facea din lemn de vișin, a cărui coajă se lucra foarte frumos cu cuțitul. Bietul tata, nu scăpa de noi până nu ne termina bețele, iar biata mama până nu ne termina traistele, cu cel puțin o săptămână înainte de Crăciun.

Si iată-ne porniți la drum înfruntând cu vitejie viscolul, troienii de zăpadă și mai ales întunericul de afară.

Ciomegele ne ajutau să sărim peste troieni sau să ieșim din vreun șanț în care ne înzăpezeam și tot cu el ne apăram de vreun câine scăpat din lanț întâmplător. Fiecare gospodar avea grijă în noaptea aceea, să lege câinii cât mai bine și cât mai departe de casă și de poartă.

Satul hăulea de colinde și mai ales de strigăte ca: "Bună dimineața la Moș Ajun, hai cu cinci, șase sau șapte", câți eram în ceată, ca să știe gazda câte nuci și covrigi să aducă. Și așa cu mâinile și picioarele sloi de ghiață, cu nasul roșu ca ardeiul, colindam întreg satul. O luam sistematic dintr'o margine a lui și nu ne scăpa nicio casă. Când se lumina de ziuă, fiecare pornea spre casa lui unde odată ajunși primul lucru pe care-l făceam, număram nucile și covrigii. Nu ne mai interesau nici picioarele, nici nasul, important era să știm cât am căpătat.

O baie fierbinte și un pat cald ne îmbia chiar lângă burta sobei de paie, unde după ce trăgeam un pui de somn, picoteam toată ziua. Trebuia să ne odihnim că mai erau multe coline și sărbătorile abia începeau.

Casa era curată și mirosea a var proaspăt, iar mama aranja ultimele mărunțișuri. In fiecare an o admiram cum agăța ștergarele pe pereți și sub fiecare atârna gutui.

Ce cald era în casă, ce bine ne simțeam stând cuminți în burta sobii, ce îmbietor miroseau gutuile și ce strașnic fluera vântul prin horn.

Se întâmpla uneori ca tata să vină de undeva din sat, cu promoroacă pe mustăți și pe sprincenele-i stufoase și când intra în casă, odată cu el pătrundea și un pic din viscolul de afară. Vai, ce ne cutremuram de frig, parcă niciodată nu-l simțisem până în măduva oaselor. Iar tata ca să râdă de noi, încerca să ne sărute frecându-și mustața de obrazul nostru. Să fi auzit țipete și urlete, parcă ne înjunghia pe noi în locul purceilor. Si dacă scăpam din mâinile lui, ne băteam care să ne ascundem mai în fund după sobă, unde locul fiind foarte strâmt, tata nu putea ajunge.

In ziua Crăciunului ne trezeam înainte de a se lumina bine. In casă era o liniște desăvârșită, o candelă cu fitil din bumbac înfipt într'un dop de plută pâlpâia sub icoană, aruncând o lumină slabă și niște umbre care păreau pline de mistere. Si în liniștea asta zgomotul sarmalelor care fierbeau la vatră în tindă, în gura sobei, într'o oală de tuci pe o pirostrie, ni se părea cea mai dulce melodie pe care o auzisem vreodată. Mirosul sarmalelor, cârnaților și mușchiului de porc băgat la fript în sobă, pe un gratar țigănesc, ne gâdila pe la nas făcând să ne crească și mai tare pofta. Era și normal după șase săptămâni de fasole, cartofi și varză acră. Bunica nu ne permitea nici nouă copiilor să mâncăm "de dulce" în post. "Postul e post", zicea dânsa, și omul se naște cu păcate și dacă nu începe din copilărie să și le izbăvească, nu-i rămâne suficient timp de pocăință.

Agățată pe perete sub icoană, steaua făcută din făcălia unei site vechi, îmbrăcată cu hârtie lucioasă, pe care erau lipiți cât mai mulți îngeri și sfinți, aștepta cuminte să-i vină și ei rândul la colindat. De data asta erau mai norocoși băieții, că o serie de colinde de Crăciun li se cuvenea numai lor. Steaua, plugul, plugușorul, Irodul, brezaia sau capra, erau colinde numai pentru băieți, noi fetele nu mai aveam decât sorcova de Anul Nou, dar tot era frumos.

Cu steaua, plugușorul și Irodul, mergeau cei mici și mijlocii, cu plugul mare și brezaia însă mergeau numai flăcăii dela horă.

Plugul era un adevărat plug de arat, fără brăzdar însă, la care se înhămau două perechi de boi și care se orna cu o rară măiestrie, cu fel de fel de scoarțe lucrate de fete, unele din ele, iubitele celor ce făceau plugul, cu ștergare alese, cu brad gătit ca de nuntă și cu steble de busuioc legate cu arnici roșu. Eu am mai prins vreo doi-trei ani plugul mare, că în sat mai existau vreo trei perechi de boi, dar generații mai mici decât mine au aflat despre el din povestirile celor mai în vârstă, că bieții boi au fost complet înlocuiți cu cai.

Coarnele boilor erau ornate cu clopoței înșirați pe fire groase de lână roșie, împletită tot de fete, cu multă măiestrie. Si ce mai trosneau flăcăii din bice de cânepă, de-ți asurzeau urechile. Trosnitul bicelor și urlatul buhaiului cereau o îndemânare aparte.

Brezaia era gătită ca o "brezaie". Un flăcău era băgat sub capul de lemn al brezăii, ce avea un cioc enorm de care atârnau două sfori ce trebuiau mânuite cu îndemânare , ca ciocul să clămpănească în timp ce juca o "bătută", sprijinit într'un băț zdravăn. Si avea brezaia pe ea, dar . . ce nu avea! Boccele de cașmir, tulpabe cu dantele și mărgele, ștergare, pistelci alese în război, cămașa de fată mare din pânza albă cusută cu flori și cu platcă din dantelă. Avea fuste peste fuste și deasupra alte fuste. Fuste albe de pânză, fuste de arnici, fuste de borangic, toate având menirea să demonstreze dibăcia fetelor care le-au țesut. Nu erau mulți flăcăii care știau să joace brezaia. Trebuia să fii ușor și dibaci la joc. Avea un joc special al ei. Nu cred să mai existe vreun tânăr acum în sat care să știe să joace brezaia. Ceata brezăii avea lăutari, avea cor bărbătesc; era așa de veselă și gălăgioasă că toți câinii de pe uliță lătrau după ea. Brezaia însă, nu era ca plugul mare, care cânta colindele la fereastră. Brezaia era pretențioasă, ea trebuia să joace în casă. Ea și lăutarii după ce terminau colinda, trebuiau serviți cu cârnați și vin. Nu era ușor să joci brezaia, iar lăutarii, ca lăutarii, se strecurau și ei pe lângă brezaie.

Si mai avea brezaia și un "moș". Unul din flăcăi se deghiza într'un moș cu cojocul și căciula întoarse pe dos, având la brâu legată o curea cu o talangă mare de oi, iar pe față avea o mască neagră cu niște dinți din boabe de fasole. Totdeauna ne alerga, că ne țineam după ei, ca după brezaie, și ne era tare frică de el, dar nu ne lăsam deloc nici noi; ba îl trăgeam de cojoc, ba de talangă, de unde reușeam. Si el avea mare slăbiciune să-i alerge în special pe cei mici pe care-i întâlnea cu steaua.

Toate cele trei zile ale Crăciunului, hăulea satul de colinde, de lăutari, de buhai și de pocnete de bici, iar în ziua de Anul Nou, sorcova încheia tot lanțul colindelor.

De dragul sorcovei nu puteam să dorm. Toată noaptea aș fi admirat-o. Mi-amintesc așa de bine cum arătau primele noastre sorcove făcute de mama cu multă dibăcie. Mai târziu, cam odată cu începerea cursului primar, am început să avem sorcove dela București. Aveam câțiva unchi pe acolo și ne cumpărau gata făcute. Doamne, ce ne-am mai minunat noi când le-am primit; ce frumoase erau. Dar ce s'au mai minunat ceilalți copii când le-au văzut. In loc să intre cu sorcova la sorcovit se țineau după noi, ca să le admire.

Mi-amintesc, cu destulă remușcare, de unul din copii, a cărui mamă nu reușea niciodată să-i facă o sorcovă mai arătoasă, cum, în clipa în care le-a văzut pe ale noastre, a început să plângă și de supărare și-a rupt sorcova lui în bucăți. Sărmanul copil, ar fi vrut și el o sorcovă mai frumoasă să nu mai râdă copiii de el.

Dacă atunci aș fi avut mintea de acum, i-aș fi dat sorcova mea. Dar, atunci, era atunci!. . . . Si totuși cât aș vrea să fie iar la noi în sat, ca atunci.

NOAPTE DE CRĂCIUN

E noapte de un ceas, sau de un veac
eu nu mai știu;
de când s'a 'ntunecat
scrisoare vă scriu
în astă seară sfântă de Crăciun
cum toți pribegii
și cei ce nu știu carte
în astă seară scriu
scrisoare către casă.

O poartă s'a deschis - în vis
sau în trecut, îmi e tot una -
Si albe 'nzăpezite nopți de altă dată,
Crăciunuri luminoase și bogate
cu pâine din belșug
și inimă senină,
cu joc la săniuș,
cu omul de zăpadă
cu daruri, bucurii
și totdeauna nelipsit
c'un Moș Crăciun
venind din albe țări
cu brad și stele multe
anume pentru noi,
mi-au apărut aevea
în prag și'n astă seară.

Acasă cine știe dacă voi,
vețifi având odihna ca să visați măcar
și lăcrămând
să adormiți
pe palida icoană a unui Moș Crăciun
din câți îmbelșugați
s'au perindat în anii din trecut
pe-acasă pe la noi.

Nu știu dacă în sat copiii,
cu pieptul spintecând nămeții
croesc poteci prin alb omătul proaspăt
din poartă'n poartă, veste
de Naștere ducând,
cântând colinzi străbune
și așteptând cu tremur
colacul sau bănuțul.

Mai tremură în țintă la fiecare casă .
cântarea cea de stea?
Așteaptă copilașii
pe-un Moș Crăciun cu daruri?
Nu știu. Dar știu că rar e casa'n care
să nu ofteze-o mamă
nevasta sau copiii -
și ochii la icoane în rugă și-i îndreaptă:
Dă-i zile Doamne și adă-l sănătos!

Sunt multe calea de ne-o taie;
dar ce-ar putea acum
pe loc să ne oprească
ca'n astă seară mare
să nu fim lângă voi?. . .

O poartă s'a deschis și ca un basm
pe aripi de'nfiorat balaur
se'ndreaptă gândul către voi
să poposim ca'n alte vremuri
o clipă în lumină,
noi înși-ne lumină și numai bucurii,
o clipă doar - și lacrimile noastre
în stele se prefac. . .

Luminile s'au stins;
doar stelele veghează
și dragostea în lume
și lacrimile care
îmbelșugate curg
în seara de Crăciun,
în astă seară 'n care
alăturea de mine
scriu carte, toți, și cei ce nu știu scrie
cu gândul doar, acasă.

Si-așa îmi fuge gândul și cât e de frumos
în astă seară 'n care de-aicea de departe
sunt totuși lângă voi -
și nu știu dacă-i noapte
de-un ceas, sau de un an. . .

Leonida LUTUTOVICI